

XXI ASRDA KUTUBXONA XODIMLARINI TAYYORLASH VA ULARNING MALAKASINI OSHIRISHNING DOLZARB VAZIFALARI

Sultanova Sadoqat Botir qizi

Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti Kasbiy ta'lim fakulteti, Kutubxona-axborot faoliyati (tarmoq turlari bo'yicha) yo'nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada XXI asr kutubxona xodimlarini tayyorlash va ularning malakasini oshirishning dolzarb masalalari va ananaviy kutubxonashunoslikning bugungi kunda zamonaviy kutubxonashunoslikka o'tishida kutubxona xodimlarining roli haqida ma'lumot beriladi. Kutubxonalarning kadrlar muammosini, uning O'zbekiston kutubxonalari rivojlantirishdagi ahamiyati va rolini o'rganish O'zbek haqiqatining zamonaviy o'zgarishi sharoitida dolzarb mavzudir. Bir tomondan, ijtimoiy munosabatlarning o'zgarishi va boshqa tomondan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar barcha darajadagi rahbarlarga bir qator yangi talablarni qo'yadi. Xodimlarni nafaqat mohirona boshqarish va ularning mehnat harakatlarining samaradorligiga ta'sir qilish, balki boshqaruv sub'ektlarida ularning mehnat qobiliyatlari va qobiliyatlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadigan o'ziga xos shaxsiy ehtiyojlar, istaklar, motivlarni hisobga olish kerak.*

Kalit so'zlar: *Kutubxona, dolzarb, xodimlar, boshqaruv, malaka, zamonaviy kutubxona, zamonaviy kutubxonachi.*

Abstract: *Studying the personnel problem of libraries, its importance and role in the development of the libraries of Uzbekistan is an urgent topic in the conditions of the modern change of the Uzbek reality. On the one hand, changes in social relations and on the other, socio-economic conditions impose a number of new requirements on leaders at all levels. It is necessary to take into account specific personal needs, desires, motives, which create the necessary conditions for the successful implementation of their labor skills and abilities in management subjects, not only skillfully managing employees and influencing the efficiency of their work.*

Key words: *library, library, staff, management, qualification, modern library, modern librarian.*

KIRISH

So'nggi yillarda psixologiya va menejmentda ko'plab nazariy va eksperimental ishlanmalarni to'plagan kadrlar muammosi mahalliy kutubxonashunoslik doirasida etarlicha ko'rib chiqilmadi. Kutubxona rahbarlari xodimlarning mehnat xatti-harakatlariga ta'sir etuvchi omillar to'g'risida noaniq tasavvurga ega, malakali kadrlar siyosatini olib borishga imkon beradigan bilimlarga ega emaslar.

Kutubxona ijtimoiy-madaniy institut sifatida jamiyatda muhim rol o'ynaydi, fuqarolarning axborotga bo'lgan huquqlarini amalga oshirishga hissa qo'shadi, barcha darajalarda uzluksiz ta'lim beradi, aholiga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatadi va hokazo, kutubxonalarda yuqori malakali kadrlarni birlashtirish masalasi paydo bo'ladi. u sanab o'tilgan funksiyalarni bajarishini ta'minlaydi. Yuqori malakali ishchilarning kutubxonalardan chiqib ketishi, xodimlarning o'rta yoshining o'sishi, maxsus tayyorgarliksiz xodimlar sonining ko'payishi bilan

tavsiflangan mamlakat kutubxonalarida kadrlar bilan bog'liq ishlarning haqiqiy holati, shuningdek, mamlakat kutubxonalarida kadrlar muammosini o'rganish dolzarbligini belgilaydi.

Metodlar bo'limi. Tadqiqot mavzusining ilmiy rivojlanish darajasi. Kutubxona ishida kadrlarni boshqarishning turli jihatlariga E. K. Vysotskaya, V. K. Klyuyev, A. I. Pashin, I. M. Suslova, E. R. Sukiasyan asarlari bag'ishlangan.

Kasbiy adabiyotlarning muhim qismi kadrlar menejmentining ayrim yo'nalishlarini qamrab oladi: kutubxona xodimlarining malakasini oshirish va o'qitish, kutubxonalarda tashkiliy madaniyatni shakllantirish, sertifikatlash, xodimlarni baholash (E. ya. Galimova, N. V. Jadko, JI. C. Martynova, T. A. Petrova, E. G. Soboleva, E. R. Sukiasyan, I. M. Suslova) Tomonidan Ishlab Chiqilgan.

Muammoni o'rganish uchun eng muhimlari E. K. Vysotskaya, V. K. Klyuyev, E. R. Sukiasyan, I. M. Suslova tomonidan olib borilgan tadqiqotlar bo'lib, ular umuman kutubxonani boshqarishning operativ, taktik, strategik va siyosiy darajalarining rivojlanish darajasini yoki uning ayrim qismlarini ochib beradi.

Kutubxonalarni boshqarishning amaliy tajribasi, shu jumladan kadrlar menejmenti - nashrlarda I. E. Kolesnikova, N. T. Chuprina va boshqalar.

Tahlil va natijalar. Ixtisoslashuv fanlari bloki ma'lum universitetlar tomonidan mintaqaviy tayyorgarlik ehtiyojlari bilan chambarchas bog'liq holda ta'minlanadi. O'quv dasturi talabalarni kutubxona va axborot xizmatlari sohasida ijodiy ishlash uchun nazariy asos bilan ta'minlashi kerak. Mutaxassislik bo'yicha fanlar to'plami asosan qayta ko'rib chiqilishi va to'ldirilishi mumkin. Masalan, "axborot muhiti va axborot siyosati", "tadqiqot va tahlil" kabi. "Jahon axborot texnologiyalari va resurslarini" o'rganish talabalarga nafaqat axborot resurslari tizimi, balki kutubxona texnologiyalarini o'zgartirish bilan ham tanishish imkoniyatini beradi. Bu kutubxonalarning turlarini texnologik nuqtai nazardan (qog'oz, avtomatlashtirilgan, elektron) va elektron hujjatlarni ko'rib chiqish va ularni kutubxona xizmatida yaratish va ulardan foydalanish. Kutubxonalarni, zamonaviy avtomatlashtirilgan kutubxona tizimlari va tarmoqlarini avtomatlashtirish tarixisiz zamonaviy axborot texnologiyalarini ko'rib chiqish mumkin emas. (Mahalliy AC "Kutubxona-2", Kutubxona 4.0, IRBIS, dit-IRBIS, LIBWEB, O'ZBEKLANET, xorijiy: VTLS, TINLIB, ALEPH, LAN va boshqalar).

21-asrda kutubxonalar va Internet o'rtasidagi munosabatlar alohida o'rin tutadi: kutubxona bo'lmagan tizimlar bilan integratsiya, raqobat sharoitida kutubxonalarning o'rni, resurslarni taqdim etish va boshqalar. "Internet" ga kelsak, ushbu tsikldagi fanlar o'quv jarayonini birinchi kursdan oxirgi kursgacha qamrab oladi. Fanlarni o'qitishning maqsadi gumanitar fanlar talabalari tomonidan tarmoq kompyuter texnologiyalari asoslarini, hujjatli axborot qidirish asoslarini o'zlashtirish va turli xil hujjatli IPS-lardan, shu jumladan internetda foydalanish ko'nikmalarini egallashdir.

Kompyuter texnologiyalari (hisoblash tizimlari, tarmoqlar, telekommunikatsiyalar, operatsion tizimlar, ma'lumotlar bazalari va boshqalar) bilan bog'liq fanlardan tashqari, axborot-tahliliy yo'nalishdagi fanlar (axborot marketingi, axborot menejmenti, axborot monitoringi va boshqalar) alohida o'rin tutadi." uslubiy monitoring", uning kuzatuv ob'ektlari kutubxona xodimlari, kutubxonalarning ishlash ko'rsatkichlari, ularning faoliyati mazmuni, kutubxona yangiliklarini aniqlash va tarqatish.

Kutubxonachilar doimiy malakasini oshirib borishi va tajribaga ega bo'lishlari orqali quyidagi natijalarga erishishishi mumkin:

Kasbiy mahorat: Kutubxona xodimlarining kasbiy malakasi va faoliyati kutubxonaning faoliyati va xizmatlarining sifatini belgilaydi.

Kommunikatsiya mahorat: Kutubxonachilar kommunikatsiya mahoratiga ega bo'lishi, bu ularning boshqa kutubxonachilar, o'qituvchilar, talabalar va boshqa sohada ishtirok etuvchilar bilan yaxshi aloqalar o'rnatishlari uchun muhimdir.

Texnologiyalarni foydalanish mahorat: Kutubxonachilar texnologiyalarni foydalanish mahoratiga ega bo'lishi, bu ularning ma'lumotlarni to'plash, saqlash va ularga kirishni osonlashtiradi.

Psixologik mahorat: bu judayam muhim, chunki har bir kutubxonaga kelgan foydalanuvchining talabini o'rganishda va insonlarga yordam berish, ularni yaxshi tushunish va ma'naviy muammolarni hal qilishda juda muhimdir.

Boshqaruvchanlik mahorati: muvaffaqiyatli bo'lish uchun kutubxona mutaxassislari orasida jamoani boshqarish ko'nikmalariga ega bo'lish juda zarur. Jamoani boshqarish-bu qobiliyat jamoa a'zolarini samarali ishlashga yordam beradi.

So'nggi o'n yilliklardagi islohotlar faoliyatning barcha sohalarini mutaxassislarini qayta yo'naltirish, mutlaqo yangi hayotiy munosabatlarni rivojlantirish, shu jumladan yangi bilim va ko'nikmalarni, yangi kasbni egallash zarurligini keltirib chiqardi. Ijtimoiy o'zgarishlar jarayoni, shuningdek, ta'lim siyosatini umuman va uning alohida tarkibiy qismlarida qayta ko'rib chiqish zarurligini aniqladi. Bugungi kunda qo'shimcha kasb-hunar ta'limi muhim rol o'ynaydi, bu mehnat bozorini sezilarli darajada isloh qilish, raqobatning kuchayishi va hayotning barcha sohalarida innovatsion jarayonlarning rivojlanishi bilan bog'liq.

Hozirgi vaqtda malaka oshirish shaklida qo'shimcha ta'lim odatiy holga aylandi. O'zbekiston Respublikasi ta'lim va fan vazirligining yillik statistik ma'lumotlariga ko'ra, mehnatga layoqatli aholining atigi 20-25 foizi universitetda olgan mutaxassisligi bo'yicha ishlaydi: mutaxassislarning yarmidan ko'pi o'z kasblarini o'zgartirmoqda. So'nggi yillarda bo'sh lavozimlar ko'pincha yuqori, ammo ixtisoslashgan ma'lumotga ega bo'lmagan kadrlar bilan almashirilgan kutubxona sohasi bundan mustasno emas. Masalan, 2005 yilda O'zbekiston milliy kutubxonasiga ishlash uchun 203 kishi kutubxona va ilmiy xodimlar qabul qilingan, ulardan atigi 26 nafari oliy kutubxona ma'lumotiga ega, 86 nafari esa oliy kutubxonadan tashqari ma'lumotga ega. Vaziyat O'zbekiston davlat kutubxonasida (RSL) xuddi shunday ko'rinadi, bu erda har qanday mutaxassislarning yillik defitsiti 400 kishiga etadi.

Kurslar kutubxona ma'lumotisiz mutaxassislar, agar ular kutubxonada ishlashni va professional bo'lishni xohlasalar, engib o'tishlari kerak bo'lgan professional Rubikonning bir turi. Yuqorida aytib o'tilganidek, barcha yirik kutubxonalarda ham bunday imkoniyat mavjud emas. Kutubxona deyarli ular uchun kutubxona bilimlari asoslarini olishning yagona haqiqiy joyi bo'lib qolmoqda.

Xulosa. Mamlakatda kutubxona ta'limi tizimi rivojlanganiga qaramay, kutubxona kadrlarining malakasi juda pastligicha qolmoqda. Kurslar va seminarlarga borish bilan mavjud malaka oshirish amaliyoti bilimlarni haqiqiy yangilashni ta'minlamaydi.

Kutubxona jamoalarining eng malakali professional tayyorlangan qatlamining qarish jarayoni kuzatilmoqda. Ko'pgina hollarda, ishdan bo'shatilgan mutaxassislar o'rniga kutubxona

tajribasi va ish tajribasiga ega, ammo kutubxona ma'lumotisiz xodimlar keladi. Professional kutubxonachi diplomiga ega bo'lgan ko'plab bitiruvchilar bir yoki ikki yildan so'ng kutubxonalarni tark etishadi. Ular qoniqishmaydi: ko'pincha ular professional bo'lmaganlarga bo'ysunishda ishlashlari, amaliy ishlarga zaif tayyorgarligi bilan bog'liq tanbehlarni doimiy ravishda eshitishlari kerak. Ma'murlarning kutubxona fakultetlari bitiruvchilarining tayyorgarlik darajasidan noroziligi surunkali tus oldi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Artamonov, N. V. xodimlarni boshqarish: usul, qo'llanma / N. V. Artomonov. Qarang:: GUAP, 2003 yil. 215 s.
2. Artyomov, O. Y. Kadrlar menejmenti: amaliy. kadrlar xizmatlari rahbarlari va mutaxassislari uchun qo'llanma / O. yu. Artyomov, N. I. Arxipova, I. N. Ermakova. M.: PRIOR, 2001 yil. 448 s.
3. Bazarov, T. yu. xodimlarni boshqarish: darslik. qo'llanma / T. yu. Bazarov. 2-nashr., o'chirilgan. M.: Akademiya, 2003 Yil. 224 s.
4. Vihanskiy, O. S. Menejment: shaxs, strategiya, tashkilot, jarayon: darslik / O. S. Vihanskiy, A. M. Naumova. M.: Gardariki, 2005 Yil. 528 s.